

מאת אורי אבנרי

19-22 ביולי 1971

פיליבוסטר

נגד סתימת הפה

בסינאט האמריקאי ידועה שיטת-מלחמה הקרויה "פיליבוסטר". לפי שיטה זו, חברי-הסינאט, הרוצה להרוג הצעת חוק מסוימת, שהיא לרועץ בעיניו, פשוט ממשיך לדבר בלי סוף — לפעמים יממה שלמה, לפעמים שתי יממות, בלי הפסק. לפי תקנות הסינאט, אי-אפשר להפסיק את דבורו של האיש. כשכמה סינאטורים חוצרים יחד בפיליבוסטר משותף, הם יכולים להפיל הצעת-חוק בדרך זו.

בכנסת אין הדבר אפשרי, כי זמן-הדבור של כל ח"כ, ובייחוד של ח"כ בסיעה קטנה, מוגבל ביותר. אבל יש מיקרים יוצאים מן הכלל.

השבוע ניהלתי, "פיליבוסטר" — דומני הראשון בתולדות הכנסת מזה שנים רבות. ולהפתעת רבים (ובכללם אני עצמי) זה הצליח.

מטרת הטכניס היתה לעכב את קבלתה של שורת תיקונים לתקנון-הכנסת, פרי ידיו של ישראל ישעיהו-שרעבי (לשעבר שר-הדואר, שהטיף להלאמת העתונות החופשית), המכהן עתה כיו"ר ועדת-הכנסת. עם היבח רו לתפקיד מזכיר מפלגת העבודה, הוא עומד להתחלף בקרוב.

לפני החלפתו, רוצה ישעיהו להביא לקבלת התקנון החדש, שיש בו כמה חמורות קיצוניות, המכוונות שוב לשתום את מי סיעתו. העיקרית: לשלול מן הסיעות את הזכות לנמק את חינועותם המצבעה בדיון על הצעה-לסדר-היום. זהו אחד המכשירים החשובים להצעת דעותינו, והיא מעוררת מזמן את מורת-רוחם של אויבינו, הרוצים להשתיקנו.

ישעיהו רצה שהכנסת תקבל את התיקון בכל מחיר עוד בשבוע זה. לשם כך דאג להאריך את שבוע-העבודה של הכנסת ביום נוסף, שיוקדש במיוחד למעשה היסטורי זה.

מטרתנו חיתה, כמוכן, למנוע זאת.

כשתחיל הדיון, קמתי ותבעתי לדחות אותו, עד אחרי הפגרה, בגלל סיבות שונות. היושבת-ראש סירבה לקבל את תביעתי.

ואז התחיל הפיליבוסטר. הוגשו עשרות הסתייגויות להצעה, מטעם סיעתנו, וגם מטעם סיעת גח"ל, המרכז החופשי, רק"ח ואגודת-ישראל. הסכמנו בינינו מראש שנומק כל הסתייגות לחוד, ובאריכות המירבית המותרת לנו לפי התקנון (חמש דקות לכל הסתייגות). נאמתי שבעה נאומים מפורטים באותו בוקר, תוך ניתוח כל מילה, חשיפת מגמות ההצעה ותיאור תוצאותיה. כך עשו גם שאר המסתייגים.

כעבור שלושה-ארבע שעות ניכרו בספסלי המערך סימנים של אי-סבלנות וחוסר-מנוחה. "אולי תוותרו?" קראו לי, כשקמתי בנעם השישית.

"לא אני כפיתי את הדיון הזה עליכם," השבתי, "אלא אתם כפיתם אותו עלינו." והמשכתי לנמק בנאום ממושך.

תשומת הלב היתה רבה, ופה ושם אף עלה בידיו לשכנע אף את אנשי המערך. הצעה של מנחם בגין לתיקון נתקבלה אחרי ויכוח קולני, כשכל חברי הכנסת בכל הסיעות מתווכחים זה עם זה. הצעת-תיקון שלי קיבלה בהצבעה הראשונה 13 קולות נגד 13 (כשכל גח"ל מצביע בעדו, וגם עזי אמוראי מן המערך, בעוד ששלוש כהן לא בא כלל). היה צורך בהצבעת חוזרת, שבה דחתה הצעתי ב-15 נגד 13 קולות. (בינתים נכ"סו שני אנשי המערך מן המינון, כשידיהם מורמות, והצבעו מבלי לדעת על מה).

כארץ, על השבון משלם המסים, שתי מעריכות חינוך, המחנכות שני עמים שונים.

כבוד היושבת-ראש, בהיסטוריה האמריקאית ידועה הפרשה של "משפט הקופים". מעשה במורה בדמינה דרומית של ארצות-הברית, שני דון בפלילים מפני שהנחיל לתלמידיו את תורת דארווין. תורה שהיא כיום בבחינת א"ב של הביולוגיה ושל המח-שבה האנושית בכלל.

כשם שכל אדם נאור יודע כי הארץ היא כדור, המסתובב סביב השמש, כך הוא יודע כי האדם נמצא על פני כדור-הארץ הרבה מילי יוני שנים, וכי מוצאו ממשפחת הקופים.

והנה מסתבר כי...
שלמה יעקב גרוס: אין לך ייחוס אחר?
אורי אבנרי: אני חושש שמבחינה זו, חב"ד-הכנסת אינם יוצאים מן הכלל. כולנו מוצא משותף לנו.
יגאל אלון: למרות החסינות.
אורי אבנרי: איננו חסינים מפני המוצא שלנו.

והנה מסתבר כי אי-אפשר ללמד זאת בבית הספר הממלכתי-היהודי בישראל, וזאת משום שלא רק ענייני-דת מובהקים. כמו התורה שבכתב והתורה שבעל-פה, נקבעים עלידי מנהל אגף החינוך הדתי במשרד החינוך, אלא למעשה כל החומר הלימודי, בלי יוצא מן הכלל, הנלמד בורם הממלכתי-היהודי, נקבע עלידי מערכת הפדגוגיה הדתית.

כל עניין שנוגע להשקפת-עולם, כל עניין המשפיע על תמונת-העולם של הילד — החל מגני-הילדים הדתי וכלה בבית-הספר התיכוני הדתי, החל מבחירת פרקי היסטוריה שונים וכלה בבחירת שירי שטרניחובסקי שונים — מסור לקביעה נפרדת במערכת הדתית.

זה נוגע גם לזימרה, גם להתעמלות, גם לגיאוגרפיה, גם למתמטיקה. לא מפני שיש התעמלות נפרדת לפי השולחן הערוך, אלא מפני שחלוקה אחרת של זמני הלימוד מחייבת את הזרם הדתי, הממלכתי-כביכול, לצמצם שיר עורים אלה לטובת חומר אחר.

התוצר המוגמר של הזרם הממלכתי הדתי שונה, איסוף, תכלית שנינו מכלל הבחינות מן התוצר של הזרם הממלכתי.

יש שתי מערכות-חינוך, תחת התמודדות רעיונית בתוך זרם אחד, תחת השפעת גומלין של חלקים שונים באוכי-לוסיה, באה הפרדה הגמורה, מעין אפרטהייד מרצון, שלא לומר גיטו רוחני מרצון, מעין קריקטורה של רעיון הפרדת הדת מן המדינה, בבחינת ילדי-המדינה לחוד, וילדי-הדת לחוד.

על כולם יש שר אחד, ואולי מנכ"ל אחד, אך למעשה מכהן השר אלון, אדוננו-מורנו-רובנו, האדמו"ר יגאל אלון, בתפקיד כפול כשר החינוך הממלכתי ושר החינוך הדתי.

שלמה יעקב גרוס: למה לא אמרת "שליט"א?
אורי אבנרי: שליטא, וודאי.
קריאה: יש לו שליטה.
אורי אבנרי: שליטא — כן, שליטה — אולי לא.

על רקע זה יש להבין את המשבר שפרץ, מקורו בדרישת המפד"ל שלא לשנות מצב זה. כלומר, להשאיר שתי מערכות חינוך נפרדות לגמרי.
מי ניצח במאבק? שני הצדדים פירסמו הזר-דעות-ניצחון. האמת היא, כנראה, שהניצחון היה עם המפד"ל.

הצעות חוק

שהן מזרזים

כעבור שעה, דיברתי על הצעת-חוק של הממשלה לבחירת הרבנים הראשיים.

גם הפעם, דיברתי בחריפות רבה:
אורי אבנרי: אני מציע להחזיר את הצעת-החוק לממשלה.

איני יודע איך להגדירה בשפה עדינה, מבחינה משפטית — הצעת-חוק זו היא בדיחה. מבחינה פרלמנרית — זוהי שרירותיה.

היום השתמשו מעל דוכן רם זה כמה פעמים במילה "ממזרים" כלפי בני-אדם, אם מותר לכנות מעל דוכן רם זה בני-אדם בשם ממזרים, ודאי מותר לי להשתמש באותו ביטוי כלפי הצעות-חוקים. הצעת-חוק זו היא ממזר, פרי נשואין בלתי-כשרים בין המערך והמפד"ל.

...מה כתוב כאן? סעיף א' ייקבע בתקנות; סעיף ב' ייקבע בתקנות; סעיף ג' ייקבע בתקנות; ומי קובע את התקנות? — שר הדתות.

אני לא רוצה לומר שזוהי הצעה — זוהי הצעה תפלה. אני חושב שזוהי עוות-מצת. "מצת-חוששה" אולי אינה מילה פרלמנטרית. זוהי עוות-מצת, להניח דבר כזה על שולחן הכנסת.

היו"ר מרדכי ביבי: חברי-הכנסת אבנרי, אפשר גם למצוא מלים יותר רכות.
אורי אבנרי: אני רואה ששר הדתות מוחזק לי.

אני לא רציתי להגיד "חוצפה", כי זוהי מילה חריפה, אבל, "עוות-מצת" הוא המושג המתון ביותר שאפשר להשתמש בו כלפי שר — לא כלפי שר, למה שר? — כלפי הממשלה כולה, המבטיחה לנו חוק שנה אחרי שנה, ובסוף מגישה לנו דבר כזה.

כעבור ארבע וחצי שעות בא הניצחון. היושבת-ראש בן-ציון קשת הפסיק את הדיון, לפני שהגענו אל הסעיף פים העיקריים של סתימת-הפה. אנשי המערך, שהיו כבר עייפים ורצוצים, הבחינו שהמרץ שלנו הולך וגובר, ושאיני הייתי מוכן בהחלט לנאום עוד תריסר נאומים ארוכים, ממושכים ומפורטים. העניין נדחה. הפיליבוסטר הצליח.

גם חברי הכנסת -

מוצאם מן הקוף!

במשך שנה שלמה אגרנו את הצעותינו לסדר-היום והצעות-החוק הפרטיות שלנו, שמותר לנו להעלותן לפי ה"מיכסה" הסיעתית, שהומצאה במיוחד כדי להצר את צעדינו.

לפני חודשיים פתחנו במיתקפה פרלמנטרית. העלינו במשך שישה שבועות שש הצעות בוא אחר זו:
● הצעת-חוק להתרת יחסים הומו-סקסואליים של מבוגרים.

● הצעה לסדר-היום בעניין העולם התחתון בישראל, ועלית המאפיה לישראל.

● הצעת-חוק להתרת הפלות מלאכותיות.

● הצעה-לסדר היום למען הסעה-חינם של חיילים.

● הצעת-חוק להחלפת המערך המינהלי בחליץ משפטי.

● הצעה לסדר-היום בעניין הסדר החינוך הממלכתי-יהודי.

● השבוע העלינו את הנושא האחרון — ותוך כדי כך חשפנו מצב שהיה ידוע עד כה רק למעטים.

ידענו כי ישיב לנו סגן ראש-הממשלה יגאל אלון, ועל כן כיוונו את הדברים ישר אליו:

אורי אבנרי: מדוע פורק הפלמ"ח?
כעבור 23 שנים, עדיין מהדהדת שאלה זו בארץ. בעניין זה דומני שסגן-ראש הממשלה ואני, אלוף הפלמ"ח ומס'...

קאריקטורה מתקופת דארווין

כף של גבעתי, נמצאים בצד אחד של המיתרס. שנינו סברנו אז כי הוויכוח האמיתי הוא על הרוח של צה"ל, ולא על המיבנה הארגוני. רצינו להפוך את צה"ל כולו לפלמ"ח.

אולם התשובה של דויד בן-גוריון לשאלה היא: אסור היה ליצור בארץ שני צבאות שונים, בעלי רוח שונה, עם שני מטכ"לים שונים, כאשר כל המאחד אותם הוא שריבית-חזון משותף, ואולי רמטכ"ל משותף.

לא ניכנס היום לוויכוח היסטורי זה. העובדה היא שבן-גוריון פירק את הפלמ"ח, והקים צבא משותף אחד, צבא של כל העם, ובצבא זה גברה מטרת הפלמ"ח, והניכי הפלמ"ח עומדים כיום בראשו.

אולם דויד בן-גוריון, שפירק את הפלמ"ח וגם את זרם העובדים בחינוך, לא עמד לא כוחו לפרק את מערכת החינוך הדתית הנפרדת.

הארש שניצח את הפלמ"ח, נוצח על-ידי המפד"ל.

היה דרוש המשבר האחרון במשרד החינוך כדי שהציי בור החילוני החב, בין מה בצעם התרחש כאשר התי-קבל בספטמבר 1953 חוק החינוך הממלכתי. אנשים תמימים חשבו שיש חינוך ממלכתי אחד בישראל, והוא שווה לכל ילדי האומה. חשבנו שהזרם הממלכתי-יהודי מתמצה בכך שנוסף על החינוך הכללי האחד, יש בו חומר לימודי דתי ספציפי, שאינו נלמד בבית-הספר הממלכתי הרגיל.

כלומר, הבית הוא בית אחד לכל, ובאגף הדתי נוספו לו מזוזות.

והנה נתברר לנו שלא דוברים ולא יער. אין חינוך אחד במדינה. אין חינוך ממלכתי המחייב את הכל, אלא יש חינוך ממלכתי לחלק מהעם, וחינוך דתי נפרד לחלוטין, שממלכתיותו טמונה בכך שהממלכה מממנת אותו.

יש הברך של מהות, ולמעשה מתקיימות